

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ลักษณะนิสัยอย่างหนึ่งของคนไทยคือเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน ดังคำกล่าวของ พระราชนิพนธ์เรื่อง กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (2507) ว่า “ไทยเป็นชาตินักกลอน” ซึ่งมีเนื้อความต่อไปนี้

ไทยสยามมีนิสัยเป็นนักกลอน มีกวีคาบคั้น ตั้งแต่คนชั้นสูงที่สุดจนถึงชั้นต่ำที่สุด นักปราชญ์ของเราที่เป็นนักกลอนก็มี แต่คนไม่รู้หนังสือที่เป็นนักกลอนมีมากกว่าเป็นอันมาก นักปราชญ์ที่เป็นนักกลอนนั้นอาจเป็นเพราะรู้หนังสือด้วยเพราะเกิดในสันทานด้วย แต่คนไม่รู้หนังสือที่เป็นนักกลอนนั้นเป็นเพราะเกิดในสันทานล้วน (หน้า 178)

ด้วยความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนนี้เอง ทำให้เกิดวรรณกรรมร้อยกรองอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ จากวรรณกรรมมุขปาฐะถึงวรรณกรรมลายลักษณ์ วรรณกรรมร้อยกรองประเภทหนึ่งที่มีความน่าสนใจในการศึกษา และมีประโยชน์ต่อคนรุ่นหลัง คือ กลอนเพลงยาว

กลอนเพลงยาว หมายถึง จดหมายรักของชายหญิงที่เขียนโต้ตอบกัน การเขียนกลอนเพลงยาวนั้นเป็นการเขียนแสดงความในใจ ความรัก ความรู้สึกของคนที่มีต่อผู้รักซึ่งเจ้าตัวอาจเขียนเองหรือจ้างวานคนอื่นเขียนก็ได้ นอกจากนี้ ผู้เขียนกลอนเพลงยาวอาจเขียนขึ้นเพื่อแสดงความสามารถในการประพันธ์ โดยไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นจดหมายรัก เป็นการเขียนเพื่ออวดฝีมือมากกว่าเขียนเพื่อส่งถึงกันจริง ๆ หรือเป็นการเขียนเพื่ออบรมสั่งสอน เช่น เพลงยาวถวายโอวาทของสุนทรภู่ และอาจเขียนเป็นการบันทึกเหตุการณ์ก็ได้

กลอนเพลงยาวมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นจดหมายรักที่ชายหญิงเขียนโต้ตอบกัน ตัวอย่างเช่น กลอนของเพลงยาวเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ (กุ้ง) อ้างถึงในหนังสือ “ประชุมผลงานของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์และพระนิพนธ์บางเรื่อง” ของกรมศิลปากร (2529) ว่า

ไม่รักหน้าเลยหน้าจะหมองนวล	สงวนรักฤมาหักอารมณ์หวน
ไม่รักเนื้อเชื้อเช่นว่าเป็นหญิง	มาทำดวงล่อลึงให้ลมชาย
พินิจหลงเชื่องมแต่งมฉาย	ช่างทิ้งสัจเสียกระไรน่าใจหาย
ตระกูลหงส์ย่อมประจดังโบกขรศ	ไม่หมายเลยว่อน้องจะทองแดง
มิรู้กาผ่าพวงศัมาลงแปลง	ตามเพศพิไลยที่เคยแสง
แต่ทราบเรื่องแสนเคืองระคายอก	เข้าปละมแหล่งแฝงเล่นไม่เห็นรอย
ช่างเคียดรักเสียได้ให้ขาดลอย	ปิ่นน้ำตาจะตกลงผอมผอม
	ฤเห็นคลาดแล้วจึงคล้อยสะเทินที่

(หน้า 95)

ในสมัยอยุธยา นอกจากการเขียนเพลงยาวในด้านที่เป็นจดหมายโต้ตอบระหว่างชาย หญิงแล้วยังมีการเขียนกลอนเพลงยาวเพื่ออวดฝีปากด้วย ดังคำกล่าวของเปลื้อง ณ นครว่าเพลงยาวที่เขียนโต้ตอบกันในชีวิตจริงก็คงจะมีมาก แต่ว่าที่มีรวมอยู่ในหนังสือชุมนุมเพลงยาวนั้น เป็นพวกที่เขียนอวดฝีปากมากกว่าที่จะเขียนส่งถึงกันจริง ๆ (เปลื้อง ณ นคร, 2508, หน้า 68) เช่น ในหนังสือเรื่อง “วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 3” (2529) ความว่า

ดั่งหมายดวงหมายเดือนดารากร	ปางพินาศสมานสุมาลย์สมร
แม่นพินเห็นเดินได้ในเวหาส	อันลอยพินอัมพร โปยมพราย
มิได้ชมก็พอได้ดำเนินชาย	ถึงจะมากก็ไม่เสียซึ่งแรงหมาย
	เมียงหมายรัศมีพินาทอง (หน้า 107)

ส่วนการเขียนเพลงยาวเกี่ยวกับเรื่องอื่น เช่น บันทึกเหตุการณ์ สรรเสริญพระเกียรติพระมหากษัตริย์ สรรเสริญ ล้อเลียน เสียดสีผู้อื่นมีอยู่น้อยมาก ตัวอย่างเพลงยาวที่ไม่ได้เขียนเป็นเชิงสรวล คือ “เพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา” เป็นการเขียนถึงเหตุหน้าอัศจรรย์

ประการที่บ้านเมืองจะเข้าสู่ยุคเจริญ เพราะพระมหากษัตริย์ไม่ทรงอยู่ในทศพิธราชธรรม
ดังตัวอย่างในหนังสือเรื่อง “วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 3” (2529) ความว่า

คือดาวเดือนดินฟ้าจะอาเพศ
มหาเมฆจะลุกเป็นเพลิงกาล

อุบัติเหตุเกิดทั่วทุกทิศาน
เกิดนิมิตพิศดารทุกบ้านเมือง

(หน้า 200)

เนื้อหาของกลอนเพลงยาวเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น
คือเปลี่ยนแปลงจากเน้นในเรื่องความรักของหนุ่มสาวเป็นเรื่องอื่น เช่น เรื่องจดหมายเหตุ
ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีงานพระนิพนธ์ของกรมพระ-
ราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทชื่อ เพลงยาวเสด็จไปตีเมืองพม่า ซึ่งมีเนื้อหาบรรยายสภาพ
บ้านเมืองและความเจริญของกรุงศรีอยุธยา นอกจากนี้ยังกล่าวถึงสาเหตุของความพินาศของ
บ้านเมืองอย่างตรงไปตรงมา ดังตัวอย่างหนังสือเรื่อง “พระบวรราชนิพนธ์ เล่ม 1” (2545)
ความว่า

ทั้งนี้เป็นต้นด้วยผลเหตุ

จะอาเพศกษัตริย์ผู้เป็นใหญ่

มิได้พิจารณาข้าไท

เคยใช้ก็เลี้ยงด้วยเมตตา

ไม่รู้รอบประกอบในราชกิจ

ประพฤติกการที่ผิดด้วยอิจา

สุภาษิตท่านกล่าวเป็นรามา

จะตั้งแต่เสนาธิบดี

ไม่ควรอย่าให้อัครฐาน

จะเสียการแผ่นดินกรุงศรี

เพราะไม่ฟังคำนานโบราณมี

จึงเสียทีเสียวงศ์กษัตริ (หน้า 52)

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย วรรณกรรมเน้นเพื่อ
ประโยชน์ในการแสดงละครทั้งละครนอกและละครใน วรรณกรรมส่วนใหญ่จึงมีเนื้อหาไป
ในทางบันเทิงในเพลงยาวก็เช่นกัน ดังตัวอย่าง “เพลงยาวของพระยาตรัง” (2512) ความว่า

ดั่งเมฆลาฉายท่ามฉัตรแสง

ชายเนตรจวบเนตรพิศตรแสง

ก็ดอกลอยยังเงื่อมเมรุมาศ

ให้แสงต้องอรุณที่ราญรอน

จะได้โลมโฉมนางกลางอัมพร

ปัมจะขาดชีพม้วยด้วยดวงสมร

ก็อ่อนจิตไปด้วยฤทธิมณีพราย

(หน้า 42)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว วรรณกรรมมุ่งเน้นประโยชน์ทาง
 สาระและวิชาการ สภาพสังคมในสมัยนั้นเปิดกว้างให้กวีสร้างสรรค์วรรณกรรมที่มีเนื้อหา
 กว้างขึ้น ดังนั้นจึงมีการเขียนเพลงยาวทำนองจดหมายเหตุ เพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติ
 เพลงยาวที่เขียนเพื่อเสียดสีบุคคล เพลงยาวกลบท และเพลงยาวกลอักษร ตัวอย่างเพลงยาว
 ที่เขียนในทำนองจดหมายเหตุ เช่น เพลงยาว “เรื่องพระอาการประชวรของกรมหมื่น-
 อปสรสุดาเทพ” (2514) ของคุณสุวรรณ ได้กล่าวถึงการประชวรของกรมหมื่นอปสรสุดา-
 เทพว่า

นิราศร่ำทำอักษรเป็นกลอนสด	ให้ปรากฏด้วยปัญญาอัจฉมาสัย
เมื่อเดือนสี่ปีเถาะเคราะห์เหลือใจ	ละห้อยให้แสนคะนึ่งถึงประชวร
เที่ยวบวงสรวงเทวาสุรารักษ์	ทุกสำนักพฤกษ์ไพโรสลดหลวง
ให้เคลื่อนคลายหายพระโรคที่โสทรวง	เฝ้าบำบวงสรวงสังเวชเช่นเคยมา

(หน้า 56)

นอกจากนี้ยังมีเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติ เช่น เพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติ
 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวของนายมี มหาเด็ก (หมื่นพรมสมพัตสร) อ้างถึง
 หนังสือเรื่อง “ประชุมเพลงยาวฉบับหอสมุดแห่งชาติ” ของกรมศิลปากร (2507) ความว่า

	บังคมบรมนาถนาถา
อันเป็นปิ่นมงกุฎอยุธยา	บำรุงราษฎร์ศาสนาให้ถาวร
ขอเฉลิมเพิ่มพูนพระเกียรติยศ	ยุคลบทบพิตรอดิศร
ถวัลย์ราชราชัยในนคร	ดั่งทินกรแจ่มฟ้าทั่วราตรี (หน้า 367)

ตัวอย่างกลอนเพลงยาวที่เขียนทำนองเสียดสี เป็นการเขียนเพื่อเสียดสีบุคคล เช่น
 เพลงยาวว่าพระมหาเทพ ของพระมหามนตรี(ทรัพย์) อ้างถึงในหนังสือเรื่อง “ระเด่นลัน-
 ไค วรรณกรรมอำพราง” ของโชษิตา มณีใส (2544) ได้กล่าวถึงอำนาจวาสนาของพระ-
 มหาเทพว่า

เขาชมบุญเรียกเจ้าคุณราชามาด้ย	แต่ร้ายกาจเกือบยักษ์มักกะสัน
ลงนั่งยังนาวาเหมือนชาละวัน	จั้นบกดกมันเหมือนสิงห์ทอง
ถนนกว้างสี่วามาไม่ได้	กิดหัวไหล่ไกวแขนให้ขัดข้อง

พวกหัวไม่เห็นกลัวหนังหัวพอง

ยกสองมือกราบอกราบดิน

(หน้า 129)

ตัวอย่างเพลงยาวกลบท เพลงยาวกลอักษรซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้กวีและพระบรมวงศานุวงศ์เขียนติดไว้ที่เสาศระระเบียงพระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เช่น เพลงยาวที่เป็นกลบทชื่อเพลงยาวกลบทสร้อยสน อ้างถึงในหนังสือเรื่อง “ประชุมพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว” ของกรมศิลปากร (2530) ความว่า

ถวิลหวังหวังสวาทยุพาพิน

อวรณ์หวังหวังจะฝากไมตรีจิต

สมรหมายหมายมุ่งพวงางอน

สารศรีศรีสวัสดิ์อวรณ์ถวิล

ยุพินพินพินจินตนาวรณ์

จิตจงจงบิตรสมักรสมร

พะวงางามงามอรไม่เอออวย

(หน้า 129)

นอกจากนี้ยังมีเพลงยาวที่เป็นกลอักษร ชื่อ กลบทอักษรล้วน อ้างถึงในหนังสือเรื่อง “ประชุมพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว” ของกรมศิลปากร (2530) ความว่า

เจ็บจิตจริงเจ็บเจ้าจะจำจาก

คิดคำเคืองแค้นคำคำคมคด

ไอ้ออกเอ๋ยออกไอ้อ้ออกโอ

มีมิตรไม่เหมือนหมายมาฆะหมาย

รักฤรื้อแรมร้างเรศราโรย

เห็นหันเหียนเหียนหดให้หวนโหย

ช่างชมโซยชายเชือนเช่นเชิงชี

(หน้า 517)

การศึกษากลอนเพลงยาวลักษณะต่างๆ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยเกิดความคิดที่จะศึกษาวิเคราะห์กลอนเพลงยาวที่แต่งในรัชสมัยนี้ เนื่องจากในรัชสมัยนี้มีวรรณคดีเพลงยาวหลายเรื่อง ที่ “งามดั่งมณีเม็ดหนึ่งแต่เป็นมณีที่ตกถมหรือถูกมองข้ามไป” (ขวัญดี รักพงศ์, 2525, หน้า 79) เช่น กลอนเพลงยาวที่ไม่ได้เขียนในเชิงสรวลแต่เขียนในลักษณะจดหมายเหตุ ล้อเลียน เสียดสี สรรเสริญ พระเกียรติพระมหากษัตริย์

เนื้อหาของกลอนเพลงยาวที่มีความหลากหลายและสะท้อนความคิดของกวีในด้านต่าง ๆ ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาวรรณคดีในลักษณะสหวิทยาการ คือ การวิเคราะห์กลอนเพลงยาวในแง่ที่สัมพันธ์กับศาสตร์ต่าง ๆ เช่น วรรณศิลป์ สังคมวิทยา คติชนวิทยา และจิตวิทยา ซึ่งเป็นประโยชน์มากกว่าการศึกษาอย่างเอกเทศ

การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์ กุหลาบ มัลลิกะมาส กล่าวว่า “วรรณศิลป์เป็นคุณสมบัติที่ทำให้วรรณกรรมเป็นวรรณคดี” วรรณศิลป์ คือ ศิลปะแห่งการเรียบเรียงถ้อยคำ ดังนั้นการศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์จึงเป็นการศึกษาวรรณคดีในแง่ศิลปะอย่างหนึ่งโดยพิจารณาจากการเรียบเรียงถ้อยคำประกอบด้วย ความรู้ลึกสะเทือนใจและจินตนาการโดยสร้างขึ้นให้เป็นเรื่องราวที่มีรายละเอียด หาก “วรรณกรรม” เขียนดีได้รับการยกย่องก็สามารถเรียกว่าเป็น “วรรณคดี” ได้ (กุหลาบ มัลลิกะมาส, คุณหญิง, 2539, หน้า 7)

การศึกษาวรรณคดีในแง่สังคมวิทยานั้น เปลื้อง ณ นคร กล่าวว่า “การอ่านหนังสือโดยเฉพาะหนังสือวรรณคดีจะทำให้รู้จักชีวิตคนซึ่งอยู่บนพื้น โลกนับเป็นเวลาตั้งพัน ๆ ปีมาแล้ว” (เปลื้อง ณ นคร, 2515, หน้า 24)

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านที่เขียนเกี่ยวกับเรื่องวรรณคดีเป็นกระจัดสะท้อนสภาพสังคมไว้ ดังนี้

วิชาญ สว่างพงษ์ กล่าวว่า “วรรณกรรมย่อมมีความผูกพันกับสังคม กล่าวคือเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ถูกกล่าวไว้ในวรรณกรรมแต่ละเรื่องนั้น แท้ที่จริงก็เป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่จริงในสังคมนั้นเอง วรรณคดีจึงเปรียบเสมือนบันทึกหรือรายงานสภาพสังคมโดยทางอ้อมอย่างหนึ่ง วรรณคดีจึงมิใช่เรื่องราวที่กวีเขียนขึ้นตามจินตนาการอิสระที่ห่างไกลหรือไม่เกี่ยวข้องกับสังคมเลยจินตนาการของกวีย่อมเป็นผลมาจากประสบการณ์จริงของกวีนั่นเอง แต่ทว่าเรื่องราวบางอย่างที่ปรากฏในวรรณคดีอาจเป็นเรื่องราวที่มีหลักฐานปรากฏชัดแจ้งอยู่ในสังคม แต่ในบางเรื่องอาจเป็นความปรารถนาของบุคคลในสังคมนั้น ๆ ที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์ ตีความ หรือแปลความ จึงจะรู้ได้” (วิชาญ สว่างพงษ์, 2520, หน้า 281)

เจตนา นาควัชระ กล่าวว่า “แม้แต่ประวัติศาสตร์ ก็ไม่บอกความละเอียดเท่า เพราะวรรณคดีชี้ให้เห็นสังคมทั้งในส่วนกว้างและส่วนลึก” (เจตนา นาควัชระ, 2514, หน้า 59)

ดังนั้นวรรณคดีจึงเป็นหลักฐานประการหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างเพลงยาวที่สะท้อนสภาพสังคม เช่น กลอนเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวของนายมี อ้างถึงหนังสือเรื่อง “ประชุมเพลงยาวฉบับหอสมุดแห่งชาติ” ของกรมศิลปากร (2507) เพลงยาวเรื่องนี้ได้กล่าวถึงพระราชนิธิยกิจของพระองค์ เมื่อประชาชนเกิดความเดือดร้อนว่า

ถ้าราษฎรทุกข์ชุกเฉิบเป็นวิบาก	เกิดน้ำมากไฟไหม้ในเคหา
ทั้งข้าวยากหมากแพงฝนแล้งนา	ที่ตกกล้าแห้งไปไม่สำราญ
ให้อาหารร้อนในพระทัยเทวชน	ไปทั่วเขตไพร่ฟ้าสุธาสถาน
จะอดอยากยากจนทนทรมาน	ให้เกณฑ์การทศน้ำปิดทำนบ
ให้ตั้งราชพิธีพรุณศาสตร์	ทั้งอังกาสวัดหลวงทั้งปวงจบ
นิมนต์สวดพุทธมนต์ไปจนครบ	ฝนสงบน้อยไปมิใคร่มี (หน้า 368)

สำหรับการศึกษาวรรณคดีในแง่คติชนวิทยานั้น เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ กล่าวว่า “การศึกษาวรรณคดีของไทยแต่เดิมนั้นมุ่งศึกษาวรรณคดีที่เป็นแบบฉบับ ซึ่งผู้ศึกษามักศึกษาในด้านเนื้อหา ฉันทลักษณ์หรือคุณค่าทางวรรณคดี แต่การศึกษาในแง่คติชนนั้นจะไม่เน้นในด้านสุนทรียภาพแต่จะเป็นการศึกษาด้านสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม คติความเชื่อในคตินิยมวรรณกรรม องค์ประกอบหรือโครงสร้างวรรณกรรม” (เสาวลักษณ์ อนันตสานต์, 2543, หน้า 24)

ด้านความเชื่อเป็นอีกประเด็นหนึ่งในการศึกษาด้านคติชนวิทยา กลอนเพลงยาวในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีปรากฏความเชื่อด้านศาสนาในสังคมไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงฝักใฝ่ในการพระศาสนาและมีพระราชนิยมในการสร้างวัด ทำให้เนื้อหาของวรรณกรรมมีเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาเข้ามาปะปนอยู่ด้วย เช่น กลอนเพลงยาวชมพระยาศรีเพ็ญ ซึ่งไม่ปรากฏนามผู้แต่ง อ้างถึงหนังสือเรื่อง “ประชุมเพลงยาวฉบับหอสมุดแห่งชาติ” ของกรมศิลปากร (2507) ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องการทำบุญทางพระพุทธศาสนาว่า ผู้ใดทำบุญทำทานมากก็จะได้ไปสู่นิพพาน คือการหลุดพ้นทั้งปวง ดังตัวอย่าง

บ้างให้พรโมทนาสาธุด้วย

ให้ร่นรอยเปรื่องปราดอย่าหวาดไหว

ผลทานตามสั่งให้จงใจ	ให้ท่านได้สมคิดพระนิพพาน
ประชาชนนิยมชมเจ้าคุณ	ท่านใจบุญศรัทธาหนักกล้าหาญ
กระทำบุญทุกเดือนเหมือนก่อนกาล	จนเนิ่นนานอุตสาหะไม่ละเลย

(หน้า 34)

และการศึกษาวรรณคดีในแจ้งจิตวิทยานั้น เจตนา นาควัชระ กล่าวว่านักวิจารณ์วรรณคดีรู้จักการศึกษาวรรณคดีแนวจิตวิทยาก่อนที่จะจิตวิทยาจะเป็นศาสตร์ นักวิจารณ์นิยมนำวิธีการต่าง ๆ ทางจิตวิทยามาใช้พิจารณาชีวิตและงานของผู้ประพันธ์ (เจตนา นาควัชระ, 2514, หน้า 8)

ตัวอย่างการศึกษากลอนเพลงยาวในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแจ้งจิตวิทยา คือเพลงยาวเรื่องพระอาการประชวรของกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพของคุณสุวรรณ อ้างถึงในหนังสือเรื่อง “บทละครอนพระมเหสเถไถ อุณรุทร้อยเรื่องระเด่นลันได กลอนเพลงยาวเรื่องหม่อมแปดสวรรค์ เรื่องพระอาการประชวรของกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ” ของกรมศิลปากร (2514) ความว่า

สงสารจิตคิดไปก็ใจหาย	พระโรคคลายแต่ว่าใจไม่สุขา
เพราะรักร่วมห้องต้องตำรา	อุปมาเหมือนจะสาวเอาดาวเดือน

(หน้า 114)

จากกลอนเพลงยาวบทนี้แสดงให้เห็นถึงความอึดอัดของคุณสุวรรณที่ต้องเก็บความรู้สึกไม่สามารถเปิดเผยความในใจออกมาได้ แนวความคิดนี้มีผู้ศึกษาโดยใช้ทฤษฎีจิตวิทยาของซิกมันด์ ฟรอยด์ มาประกอบว่าคุณสุวรรณเขียนขึ้นมาเพื่อระบายความรู้สึกไม่สบายใจ หวาดกลัว แสดงสภาพจิตใจที่ต้องต่อสู้กันระหว่างการรักนวลสงวนตัวกับสัญชาตญาณทางเพศที่ต้องการแสดงออกตามธรรมชาติ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กลอนเพลงยาวในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวสะท้อนแง่คิดในด้านต่าง ๆ มากมาย ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าเป็นหัวข้อเรื่องที่ควรค่าแก่การศึกษาจึงได้ตัดสินใจศึกษาเรื่อง วิเคราะห์กลอนเพลงยาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว งานวิจัยนี้จะทำให้กลอนเพลงยาวในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวยังคงมีคุณค่าในวงวรรณกรรมตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลอนเพลงยาวกับศาสตร์ต่าง ๆ คือ ด้าน
สังคมวิทยา คติชนวิทยา และจิตวิทยา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กลอนเพลงยาวในแง่วรรณศิลป์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยเรื่องนี้ มีรายชื่อกวีและผลงานที่นำมาศึกษา ดังนี้

1. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
ประชุมเพลงยาวสุภาพ
2. พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
 - 2.1. เพลงยาวสามชาย
 - 2.2. เพลงยาวไม่ปรากฏชื่อ
3. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
เพลงยาวเจ้าพระ
4. กรมหมื่นสถิตธำรงสวัสดิ์
เพลงยาวกรมหมื่นสถิตธำรงสวัสดิ์
5. นายมี มหาเด็ก
กลอนเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
6. พระมหามนตรี (ทรัพย์)
เพลงยาวว่าพระยามหาเทพ
7. สุนทรภู์
เพลงยาวถวายโอวาท
8. คุณพุ่ม
 - 8.1 เพลงยาวเฉลิมพระเกียรติ

8.2 เพลงยาวบวงสรวงฉลองสระบางโหมด

9. คุณสุวรรณ

9.1 เพลงยาวเรื่องพระอาการประชวรของกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ

9.2 เพลงยาวหม่อมเป็ดสวรรค์

10. ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

กลอนเพลงยาวชมพระยาศรีเพ็ญ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้ศึกษากำหนดให้ใช้คำว่า รัชกาลที่ 3 แทน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยขอให้นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

กลอนเพลงยาว หมายถึง กลอนที่เขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นจดหมายเกี่ยวพาราสีระหว่างชาย-หญิง นอกจากนี้ยังหมายถึง กลอนที่เขียนขึ้นตามความประสงค์ของผู้แต่ง เช่น ใช้เป็นจดหมายเหตุ สรรเสริญพระเกียรติ สั่งสอน ล้อเลียนหรือเสียดสี ฯลฯ

กลวิธี หมายถึง วิธีการที่ผู้แต่งใช้ถ่ายทอดความคิดหรืออารมณ์สะท้อนใจ

ท่วงทำนองเขียน หมายถึง ท่วงทำนองที่แสดงออกถึงลักษณะเฉพาะตัวของผู้แต่งหรือกวีแต่ละคน

น้ำเสียง หมายถึง ทศนคติหรือท่าทีของผู้แต่งที่มีอยู่ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจกล่าวเป็นทำนองประชด ล้อเลียน เกร่งเกรียด อ่อนโยน อ่อนหวาน เคียดแค้น หรือการกล่าวอย่างมีเจตนาอย่างหนึ่งอย่างใดแฝงอยู่

ขนบวรรณคดี หมายถึง ข้อกำหนดในการประพันธ์ทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา ซึ่งเป็นแบบแผนสืบต่อกันมาในกระบวนการสร้างงาน

วรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะแห่งการเรียบเรียงถ้อยคำ

วรรณกรรมเสียดสีเหน็บแนม คือวรรณกรรมที่แต่งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดเผยจุดอ่อนความเขลา ความหลงผิดตลอดจนความชั่วร้ายของคนไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านศีลธรรม ความเข้มข้นของการล้อแตกต่างกัน ตั้งแต่เป็นล้อเลียนเบา ๆ อย่างใช้ปฏิภาณไหวพริบให้ขำไปถึงรุนแรงและขัดเคือง โดยมีกลวิธีในการเขียนหลายแบบเช่น การเรียกชื่ออย่างรุนแรงข้างร้าย วิธีการเล่าเรื่องแบบยั่วล้อ การล้อวิธีพูดจา ล้อวิธีแต่งกาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงความสัมพันธ์ของกลอนเพลงยาวกับศาสตร์ต่าง ๆ เช่น สังคมวิทยา คติชนวิทยา และจิตวิทยา
2. ได้ทราบถึงคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ของกลอนเพลงยาว